

Verslag project Moerdijk Windkernen

Windkernen: Moerdijk, Langeweg en Zevenbergschen Hoek

Opzet

In het project Slimme Stappen van Energie A16 zijn mogelijkheden onderzocht hoe middelen uit de windmolens langs de A16 effectief kunnen worden ingezet om woningeigenaren te ondersteunen bij het verduurzamen van hun woning.

Het plan sloot aan op de lokale situatie in de kernen, de lokale energie agenda (LEA) en de Transitie Visie Warmte van de gemeente Moerdijk en was gericht op de drie kernen die het dichtst bij de windmolens liggen (en waar de omwonenden de meeste overlast ondervinden).

Project samenvatting:

1. Woningonderzoek en maatwerkadvies, uitgevoerd door twee marktpartijen.
2. Nadenken over hoe de middelen uit de windmolens effectief ingezet kunnen worden voor de windkernen (zoals beschreven in de lokale energie agenda).
3. Doel is om al werkende weg samen met stakeholders (burgers, overheid en markt) te komen tot een lokale structuur die bewoners ondersteunt en stimuleert stappen te zetten om hun woning te verduurzamen.

Actief betrokkenen

Albert de Vos en Henk Schouwenaars	STEM
Albert van Loon	Dorpstafel Zevenbergschen Hoek
Mart Scheepers en Theo Schouwenaars	Dorpstafel Langeweg
Corné van Leest	Dorpstafel Moerdijk
Chico Kablau en Vanessa van de Kraats	Gemeente Moerdijk
Erik van Stokkom	KLT-projectleider Energie A16
Derk Hueting	Inhoudelijk expert Energie A16

Aantal woningen

Moerdijk en Zevenbergschen Hoek: 20 deelnemers

Langeweg: 17 deelnemers

Doelen

1. Het doel van dit project is om al werkende weg samen met stakeholders (burgers, overheid en markt) te komen tot een lokale structuur die de bewoners ondersteunt en stimuleert om hun woning te verduurzamen. Concreet betekent het dat we starten met het uitvoeren van energiescans bij 60 woningen verspreid over de drie windkernen (20 per marktpartij, per kern). Deze huishoudens gebruiken we vervolgens als klankbord om de volgende stappen te verkennen.
Na afloop van dit project hebben de deelnemers een plan met concrete maatregelen/stappen om op een redelijke termijn over te kunnen schakelen naar iets anders dan aardgas.

2. Tweede deel gaat over de vraag hoe de opbrengsten van de windmolens zo effectief mogelijk ingezet kunnen worden in de windkernen. In de LEA staat de wens van de kernen om dat bijvoorbeeld via vouchers te doen. Een van de mogelijkheden om dat vorm te geven is een variant op de burenregeling energie A16. Doel binnen dit project is te verkennen of een variant op de burenregeling (burenregeling 'light').

Subdoelen:

- Borgen van de kennis en ervaring en deze inzetten voor vervolg en verdere ontwikkeling;
- Bouwen aan een programmatische aanpak en structurele ondersteuning en begeleiding van woningeigenaren;
- Inzichten over woningen en van bewoners optimaal inzetten om omwonenden te inspireren en aan te zetten tot actie;
- Ontdekken wat dit betekent voor de verschillende lokale organisaties (gemeente, woningcorporatie, enz.), qua capaciteit, middelen en mate van professionalisering. En wat er evt. daarnaast nog nodig is om bewoners optimaal te ondersteunen.
- Leren/verkennen hoe de energie - infrastructuur in een gebied aangepast kan/moet worden op de energievoorziening van de toekomst.
- Bovenstaande vertalen naar vervolgstappen die vanuit het energiefonds gefinancierd kunnen worden.

Subdoelen Windkernen

- Aantrekken van nieuwe bewoners die mee willen denken over het vervolg van de aanpak in de kernen;
- Opdoen van ervaring met het werken met een woningscan;
- Borgen dat de inkomsten uit de windmolens vooral in de windkernen worden ingezet.
- Invullen van de wijze waarop de middelen uit de windmolens ingezet kunnen worden zodat ze een plus vormen op alle regelingen en faciliteiten die voor iedereen in Moerdijk beschikbaar komen. En hoe hiermee dan aan te sluiten bij wat er loopt bij de gemeente (energieloket).

Subdoelen Slimme Stappen

- Komen tot een structurele ondersteuning van de bewonersreis
- Komen tot een uitvoeringsorganisatie die in staat is op te schalen naar grotere aantallen.

Subdoelen gemeente Moerdijk

- Leren en ervaren hoe de regierol in de energietransitie concreet in te vullen.

Welk onderdeel van de bewonersreis is getest?

Activatie, maatwerkadvies, offertes, financiering, keuzes maken en uitvoeren.

Uitvoering

Deelnemers zijn begin 2023 geworven met een uitgebreide brief, gericht aan eigenaren van koopwoningen dicht in de buurt van de windmolens in Moerdijk (41), Langeweg (75) en Zevenbergschen Hoek (55). Uiteindelijk meldden zich 37 deelnemers. Omdat het niet lukte om een derde adviesbureau te vinden om woningonderzoeken uit te voeren, is gekozen om geen extra deelnemers te werven.

Woningonderzoeken

De aanpak van de twee marktpartijen was vrijwel gelijk. De woningen zijn onderzocht met een inspectie en door de eigenaren te interviewen. Op basis van de verzamelde informatie zijn energieberekeningen gemaakt en is berekend hoeveel er bespaard kan worden. Er zijn geen technische hulpmiddelen gebruikt zoals een blowerdoortest. Deelnemers kregen uitgebreide maatwerkadviezen (Woonverbeterplan van Susteen voor Langeweg en Woon Duurzaam Advies van Groene Groei voor Moerdijk en Zevenbergschen Hoek).

Enkele verschillen:

- Susteen leverde ook offertes en is sterk financieel gericht, met berekeningen van terugverdientijden.
- Groene Groei leverde ook een energetisch rapport op, in een aparte bijlage.

Complicatie: voucher

Grootste belemmering in dit project was de verwachting van de deelnemers dat zij een voucher zouden krijgen om hun woning te verduurzamen. In de brief was aangegeven dat de mogelijkheid onderzocht zou worden om een deel van de opbrengsten van de windmolens te gebruiken om de omwonenden financieel tegemoet te komen. Met een voucher zouden ze alvast een eerste deel van de maatregelen kunnen uitvoeren.

Tijdens de eerste bijeenkomst in De Ankerkuil in Moerdijk, op 27 februari 2023 ging het vrijwel alleen over de vouchers. Dit werkte verstorend op het proces. Enkele deelnemers gaven aan dat ze niks wilden doen totdat er duidelijk is over de vouchers. Anderen gaven aan dat ze wel aan de slag gaan met hun woning.

Hoe is hierop bijgestuurd?

In het periodieke overleg met de dorpsstafels was ook de gemeente aanwezig. Daar werd uitgebreid besproken wat de verwachtingen van de deelnemers waren. Uiteindelijk is duidelijk geworden dat de gemeente en STEM hierover beter moeten communiceren met de Dorpsstafels en de inwoners van de windkernen.

Na de onderzoeken zijn twee bijeenkomsten gehouden (voor Moerdijk en Zevenbergschen Hoek en voor Langeweg) waarin de deelnemers is uitgelegd dat het nog niet duidelijk is of en wanneer er vouchers komen. Uit het verslag van de bijeenkomst in De Ankerkuil op 5 juni 2023: "Derk gaf een update over de stand van zaken. Daaruit blijkt dat het wel een tijd kan gaan duren mochten er vouchers komen. STEM (Stichting Energietransitie Moerdijk), de gemeente Moerdijk en de BOM zijn daarover nog in gesprek. De Dorpsstafels willen zo snel mogelijk met de gemeente aan tafel om hier over te praten en gaan dit ook agenderen in de volgende overleggen van de Dorpsstafels. De deelnemers reageerden teleurgesteld. Zij hadden graag nu al meer duidelijkheid gehad."

Hoewel de deelnemers teleurgesteld reageerden op het (voorlopig) uitblijven van vouchers, wilden we ze aanmoedigen om toch aan de slag te gaan. Hiervoor konden ze gratis een deskundig persoonlijk informatiepakket krijgen, opgesteld door een financieel advies.

Slechts een van de deelnemers heeft hier gebruik van gemaakt. Het ziet ernaar uit dat de rest geen geld wil lenen om maatregelen te bekostigen. Zij wachten af, of voeren alleen de maatregelen uit die ze kunnen betalen.

Rapportages Susteen

Een tweede (onverwachte) tegenslag waren de negatieve reacties vanuit Langeweg op de rapportages. Er was veel onvrede over fouten, onvolledige adviezen en het commerciële karakter van de adviezen. De deelnemers stelden het niet op prijs dat ze offertes kregen voor de aanbevolen maatregelen.

Beide organisaties die door ons werden ingehuurd, hielden verzoeken af om inzicht te geven in de door hen gebruikte software. Hierdoor was het niet goed mogelijk om vast te stellen of de conclusies en adviezen kloppen. Enkele steekproeven wezen uit dat de berekeningen van beide partijen redelijk overeenkwamen met de verwachtingen.

Over de gebrekkige rapportages: hier is met het betreffende bedrijf over gesproken. Een van de onderzoeken is opnieuw uitgevoerd en de deelnemers zijn opnieuw gebeld om te vragen wat er beter moet. Zo hoopt het bedrijf zijn werkwijze te verbeteren.

Resultaten

Veel deelnemers zijn al bezig met het verduurzamen van hun woning. Ze lopen daarbij tegen allerlei vragen aan en willen graag onafhankelijk advies en ondersteuning. Dat is voor hen de belangrijkste reden om mee te doen. Het gaat dus om een groep mensen die graag hun woning wil verduurzamen en daar ook de middelen voor heeft.

Belangrijkste les is dat woningonderzoeken en maatwerkadviezen wel door marktpartijen gegeven kunnen worden, maar dat het lastig is om goed inzicht te krijgen in de gebruikte methodes. Nadere analyses van de woningen en de resultaten laten zien dat de maatwerkadviezen in grote lijnen overeen kwamen met de adviezen bij vergelijkbare woningen waarbij een blowerdoortest is uitgevoerd.

Verder werd ook in dit project duidelijk dat woningeigenaren graag stapsgewijs te werk gaan. Daarbij hebben ze veel tijd nodig om tot een plan te komen, om keuzes te maken en om financiering te regelen.

1. Er zijn 37 woningen onderzocht door twee marktpartijen. Een derde marktpartij werd niet gevonden, dus is gekozen om verder geen extra deelnemers te werven.
2. De samenwerking met de gemeente en de Dorpstafels verliep soms moeizaam, met name over het onderwerp van de vouchers was veel discussie. Gaandeweg ontstond over en weer meer begrip voor de wensen en mogelijkheden.
3. Het merendeel van de deelnemers in Moerdijk en Zevenbergschen Hoek was tevreden over het maatwerkadvies, in Langeweg was de helft van de mensen ontevreden. Meest gehoorde klachten waren grove fouten in het adviesrapport en het commerciële karakter (door de offertes).
4. Deelnemers zijn vrijwel allemaal gestart met kleine maatregelen. De mensen die tevreden waren over het advies, zijn van plan om ook grotere maatregelen te nemen, zoals een (hybride) warmtepomp, vloerisolatie en nieuw glas.
5. Vouchers/LEA: Het merendeel van de deelnemers was teleurgesteld dat er (nog) geen vouchers zijn. Ruim een derde noemt de vouchers expliciet als een belangrijke reden om mee te doen. Zeker een kwart geeft aan dat ze niks doen zolang er geen vouchers komen.
6. Na alle commotie heeft Derk Hueting (expert van het project Slimme Stappen) op

verzoek van de gemeente Moerdijk een notitie geschreven over de mogelijkheden van een voucher voor de inwoners van de windkernen.

7. Het is duidelijk te merken dat de deelnemers stapsgewijs te werk gaan. Van kleine naar grote maatregelen. Hoe hoger de kosten, hoe langer het duurt voordat er actie komt.

Verslaglegging

In het Reisverslag en de Wegwijzer worden de kennis en ervaringen uit de projecten langs de A16 geborgd. In de Wegwijzer wordt uitgelegd hoe een bewonersreis eruit kan zien en hoe gemeenten deze in praktijk kunnen brengen met behulp van een ondersteuningsorganisatie.